

Společenství drůbeže, jemuž měla Tess být dozorkyní, ošetřovatelkou, chůvou, lékařkou i přítelkyní, mělo svůj hlavní stan ve staré doškové chalupě na obezděném pozemku, v někdejší zahradě, kde teď však byla jen udusaná, pískem vysypaná půda. Dům byl porostlý břečťanem a jeho komín tak zbytněl popínavými větvíčkami, že budil dojem zřícené věže. Dolní místnosti byly vyhrazeny ptákům, kteří se tu procházeli s majetnickým výrazem, jako by byli dům postavili oni a nikoli nějakí nezajímaví nájemci, kteří teď leží kdesi na hřbitově. Potomci těchto někdejších vlastníků považovali bezmála za pohanu své rodiny, když paní D'Urbervillová, sotvaže majetek přešel podle zákona do jejích rukou, zcela lhostejně proměnila v drůbežárnu tento dům, k němuž je vázalo citové pouto, který stál jejich předky tolik peněz a patřil jim po několik generací, dokud sem nepřišli D'Urbervillovi a nezačali tu stavět. „Za našich dědů ke křesťanskému životu úplně stačil,“ říkali.

V místnostech, které slýchaly pláč tuctů kolébaných kojenců, se ozývalo řukání klubajících se kuřátek. Kukaně roztěkaných slípek zaujímaly místa, kde v minulosti stávaly židle usedlých zemědělců. Roh u komína a kdysi žhnoucí krb byly zaplněny obrácenými úly, do nichž snášely slepice vejce, a půda kolem domu, kterou celá pokolení hospodářů pečlivě obdělávala, byla divoce rozhrabána od kohoutů.

Zahrada, v níž stála chalupa, byla obehnána zdí a dalo se do ní vstoupit jen dvířky.

Druhý den ráno se Tess asi hodinu zabývala úpravou a vylepšováním zařízení podle zkušeností, jichž nabyla jako dcera drůbežáře

z povolání, když se dvířka ve zdi otevřela a vešla služka v bílém čepečku a zástěrce. Přišla z panského domu.

„Paní D'Urbervillová si přeje drůbež jako vždycky,“ řekla. Když však viděla, že Tess nechápe, oč jde, vysvětlovala: „Milostpaní je už stará a je slepá.“

„Slepá!“ užasla Tess.

Snad ještě rychleji, než v ní po této zprávě stačily vyvstat jisté pochybnosti, vzala podle pokynu své družky do náruče dvě nejpeknější hamburačky a šla za služkou, která vzala taky dvě, vedle do panského domu. Byl vznosný a plný ozdob, ale z této strany nesl stopy toho, že se kdosi z obyvatel jeho komnat snížil k lásce k němé tváři – v blízkosti průčelí všude poletovalo peří a na trávníku stály slepičí kukaně.

V obývacím pokoji v přízemí seděla zády ke světlu a zabořena v lenošce majitelka a paní tohoto sídla, bělovlasá, nejvýše šedesátiletá, ale spíš o něco mladší žena ve velkém čepci. Měla živý obličej, s jakým se často setkáváme u lidí, kteří postupně ztráceli zrak, pracně se snažili jej zachránit a nakonec jej neradi oželeli, na rozdíl od nehybné tváře těch, kdo už nevidí dlouho nebo se narodili slepí. K této paní Tess přistoupila se svým pernatým břemenem – na každé paži jí seděla jedna slepice.

„Ach, vy jste ta mladá žena, co se mi přišla starat o moje slepičky?“ zeptala se paní D'Urbervillová, sotva zaslechla neznámé kročeje. „Doufám, že na ně budete hodná. Šafaří říká, že u nich budete na svém místě. Tak kde jsou? Ach, to je Strut! Ale dneska je nějaká tichá, že? Asi je vylekaná, že je u ní někdo cizí. A Phena taky – ano, jsou trochu vylekané – vidíte, miláčkové? Však oni si na vás rychle zvyknou.“

Zatímco stará dáma mluvila, Tess a druhé děvče jí podle jejích pokynů postupně kladly do klína kohouty i slepice a ona jim přejížděla prsty po celém těle, dotýkala se zobáků, hřebínků, kohoutích

hřív, křídel, pařátů. Podle hmatu je okamžitě rozeznávala, a kdyby měli pochroumané nebo odřené třeba jediné pero, hned na to přišla. Prohmátla jim volata a věděla, co zobali, a bylo-li toho málo nebo příliš mnoho; její obličej živou mimikou dokládá každý úsudek, který si udělala.

Přinesené ptáky dívky vzápětí zase odnášely zpátky na dvůr a postup se opakoval, až stará paní prohlédla všechny své oblíbené kohouty a slepice – hamburačky, bantamky, kočinky, brahmanky, dorkinky a další podobné druhy, které byly tou dobou v módě – jakmile se pták octl na jejím klíně, jen málokdy se zmýlila v odhadu, který z nich to je.

Tess to připadalo jako biřmování, při němž paní D'Urbervillová byla biskupem, drůbež představovanou mládeží a ona se služkou farářem a jeho pomocníkem, kteří děti uvádějí. Když obřad skončil, obličej paní D'Urbervillové se rozvlnil cukavými pohyby, vraštil se a ona se stroze zeptala Tess: „Umíte hvízdát?“

„Hvízdat, milostpaní?“

„Ano, hvízdát písničky.“

Tess uměla hvízdát stejně jako většina venkovských dívek, nijak ovšem netoužila předvádět toto své umění ve vznešené společnosti. Uctivě však přisvědčila, že ano.

„Tak budete muset hvízdát každý den. Měla jsem tu jednoho mládence, který to uměl výborně, ale odešel. Chci, abyste hvízdala mým hejlům. Když už je nemohu vidět, ráda je aspoň poslouchám, a učíme je takhle písničkám. Elisabet, ukažte jí, kde jsou klece. Musíte začít hned zítra, jinak zapomenou. Už několik dní se o ně nikdo nestará.“

„Dnes ráno jim hvízdal pan D'Urberville, milostpaní.“

„Ten? Pf!“

Obličej staré dámy se stáhl nevolí a neřekla už ani slovo.

Tím skončilo přijetí Tess u její domnělé příbuzné a dívky odnesly ptáky zpět do jejich obydlí. Tess nebyla chováním paní D'Urbervillo-

vé nijak zaražena; od chvíle, kdy viděla, jak velký je to dům, nic víc nečekala. Ani zdaleka však netušila, že stará paní nikdy nezaslechla ani slovo o takzvaném příbuzenství. Tess usoudila, že mezi slepou ženou a jejím synem nepanuje příliš vřelý vztah. Ale i v tom se mýlila. Paní D'Urbervillová nebyla první matka, jíž bylo souzeno milovat svou ratolest bez uspokojení a s hořkou láskou.

Když už se tu tedy zabydlila a když pak ráno zazářilo slunce, po-
ciťovala Tess uspokojení z nezávislosti i nezvyklosti svého nového postavení, přestože předchozí den začal tak nepříjemně; nemohla se dočkat, kdy najde chvíli, aby vyzkoušela své síly, když na ni byl vznesen tak nečekaný požadavek, a ověřit si, jakou má naději si toto místo udržet. Jakmile osaměla v obezděné zahradě, posadila se na kukaň a stáhla ústa, aby si po dlouhé době opět zahvízdala. Zjistila, že ze všeho, co uměla, zbyla jen schopnost vyloudit mezi rty dutý šustot unikajícího vzduchu a že nedokáže zapískat jedinou notu.

Bez úspěchu foukala a foukala a divila se, jak mohlo za léta tak pomínout něco, co kdysi uměla sama od sebe, když tu náhle postřehla jakýsi pohyb mezi břečťanovými větvemi, které porůstaly zeď stejně jako chalupu. Jen se k nim zadívala, spatřila postavu seskakující ze stříšky zdi do dvorku. Byl to Alek D'Urberville, kterého neviděla od chvíle, kdy ji minulého dne zavedl ke dveřím zahradníkovy chalupy, kde byla ubytována.

„Namoučest!“ zvolal, „něco tak krásného, jako jste vy, sestřenko Tess“ (slovo „sestřenko“ zaznělo slabounkým nádechem posměchu), „ještě nebylo ani v Přírodě, ani v Umění. Pozoroval jsem vás přes zeď – sedíte tu jak socha netrpělivosti na podstavci, špulíte svou krásnou červenou pusinku k pískání a foukáte a foukáte a v duchu klejete a nejste schopna zahvízdnout jedinou notu. Jste celá rozmrzelá, že se vám to nedaří.“

„Třeba jsem rozmrzelá, ale neklela jsem.“

„Však já vím, proč se tak trápíte – ti hejli! Matka si přeje, abyste pokračovala v jejich hudební výchově. Takové sobectví! Jako by pro každé děvče nebylo práce ažaž starat se o ty zatracené kohouty a slepice. Být vámi, tak jednoduše odmítnu.“

„Ale jí velice záleží na tom, abych to dělala, a do zítřka do rána se mám připravit.“

„Záleží jí na tom? Dám vám tedy lekci.“

„Ne, nedáte,“ zvolala Tess a couvala ke dveřím.

„Nesmysl, ani se vás nedotknu. Podívejte – budu stát na téhle straně drátěného plotu, a vy můžete zůstat na druhé; budete tedy úplně v bezpečí. A teď pozor: špulíte rty příliš násilně. Takhle se to dělá – takhle.“

Trochu stiskl rty a zahvízdal verš z písně „Skrýj, ach, skryj své rty“. Tess ovšem narážku nepochopila.

„Zkuste to,“ řekl D’Urberville.

Snažila se vypadat nepřístupně a v tváři měla přísnost kamenné sochy. Trval však na svém a nakonec, aby se ho zbavila, podle jeho vzoru sešpulila rty, aby zahvízdala. Nešťastně se přitom pousmála a vzápětí ji ten úsměv zamrzl tak, že se začervenala.

Povzbuzoval ji dál: „Zkuste to znova.“

Tess zatím zvažněla, bolestně zvažněla. A pokoušela se – až konečně vydala opravdový kulatý tón. Chvilka radosti z úspěchu jí spravila náladu, oči se jí rozšířily a bezděčně se na něho pousmála.

„To je ono! Pomohl jsem vám udělat první krok – teď už vám to půjde samo. Vidíte – slíbil jsem vám, že se k vám nepřiblížím, a dodržím slovo, i když nikdy žádný smrtelník nebyl v takovém pokušení jako já teď... Tess, co říkáte, že je moje matka podivínská stařena?“

„Zatím ji znám jen málo, pane D’Urberville.“

„Uvidíte, jak je podivínská – musí být, když po vás chce, abyste se kvůli jejím hejlům naučila hvízdát. Já to u ní mám teď dost špatné,

ale vás bude mít docela ráda, jestli se jí budete dobře starat o tu havěť. Na shledanou. Kdybyste měla nějaké potíže a potřebovala tady pomoci, nechodte za šafářem, přijďte za mnou.“

Za takovýchto pracovních podmínek si začala Tess Durbeyfieldová vydělávat. Její zkušenosti z prvního dne byly předobrazem zážitků, jaké přineslo i mnoho dalších dní. Zvykala si na častou blízkost Aleka D’Urbervilla – mladý muž o to snaživě usiloval hravými rozhovory i tím, že kdykoli osaměli, žertem ji nazýval svou sestřenkou – do značné míry před ním ztratila počáteční plachost, nicméně neprobudil se v ní žádný jiný cit, který by vedl k plachosti nového a něžnějšího druhu. Podvolovala se mu ovšem více, než by se byla podvolovala v jakémkoli jiném přátelském vztahu, protože nevyhnutelně závisela na jeho matce a při její poměrné bezmoci i na něm.

Když už zase uměla hvízdát, zjistila, že pískat hejlům v pokoji paní D’Urbervillové není tak obtížné, protože od své hudebně založené matky pochytila spoustu písniček, které byly pro tyto zpěváky jako stvořené. Hvízdát každé ráno u klecí ji bavilo mnohem více než pracovat v zahradě. Nerušena přítomností mladého muže, špulila ústa, přibližovala se rty až těsně k mřížím a s klidnou laskavostí pohvizdovala pozorným posluchačům.

Paní D’Urbervillová spala ve velké posteli s nebesy z damaškových závěsů a v téže místnosti žili i hejlové; v určených hodinách volně poletovali a trousili po nábytku i čalounění malé bílé skvrny. Když jednou Tess stála u okna, kde byly umístěny klece, a učila ptáky jako obvykle, připadlo jí, že zaslechla za postelí šramot. Stará dáma zde nebyla, a když se dívka otočila, měla dojem, jako by pod tránsněmi závěsu vyčuhovaly špičky páru bot. Hvízdala potom tak roztěkaně, že posluchač, pokud zde jaký byl, musil uhodnout, že dívka tuší něčí přítomnost. Od té doby se každé ráno podívala za záclony, ale nikdy

za nimi nikoho nenašla. Alek D'Urberville zřejmě pustil z hlavy nápad strašit ji takovým číháním.

X

Každá vesnice má své zvláštnosti, charakter, často i vlastní mravní zákoník. Některé mladé ženy v Trantridgi a jeho okolí byly pověstné svou lehkomyšlností, jež byla, zdá se, příznačná pro zvláštního ducha, který vládl v blízkosti Slopes. Osada však měla ještě jednu, trvalejší vadu: hodně se tu pilo. Na zdejších statcích se řeč pořád točila kolem jediného – že nemá smysl šetřit; počtáři v plátěných hazukách, opření o pluh nebo o motyku, rozvíjeli báječné propočty, jimiž dokazovali, že obecní podpora dává člověku v stáří lepší zabezpečení, než jakého by mohl dosáhnout úsporami ze mzdy za celý život.

Největší radostí pro tyto filozofy bylo jít každou sobotu navečer, jen skončila práce, do zchátralého trhovního městečka Chaseboroughu, vzdáleného dvě nebo tři míle; domů se vraceli až v prvních hodinách po půlnoci a neděle trávili tím, že vyspávali kocovinu po podivných míchanicích, které jim v kdysi samostatných hospodách prodával monopol pod názvem pivo.

Dlouhou dobu se Tess těchto každotýdenních poutí nezúčastňovala. Avšak mladé ženy, jen o málo starší než ona – sňatky se zde uzavíraly záhy, protože zemědělstí dělníci dostávali v jedenadvaceti letech stejnou mzdu jako ve čtyřiceti – ji tak dlouho přemlouvaly, až svolila, že půjde. Při zážitcích na první cestě se pobavila lépe, než očekávala, a po celotýdenní jednotvárné práci v drůbežárně se dala strhnout rozjařeností ostatních. Chodila potom už napořád. Byla půvabná a zajímavá, navíc na samém prahu ženství, a tak svým zjevem občas přitahovala v chaseboroughských ulicích slizké pohledy hejsků; proto, i když do města přicházela někdy sama, do setmění

vždycky vyhledala své známé, aby jí cestou domů jejich společnost zajistila bezpečí.

Tak to chodilo měsíc či dva až do jedné zářijové soboty, kdy se konaly trh i pouť zároveň; chalupníci z Trantridge při té příležitosti také užívali v hospodách dvojnásob rozkoší. Tess měla ten den tolik práce, že vyšla až později, takže její přítelkyně se dostaly do městečka dávno před ní. Byl krásný zářijový večer, ten okamžik před západem slunce, v němž vlasově tenké žlutavé paprsky svádějí zápas s vlákny namodralých stínů a ovzduší vytváří obraz samo o sobě, bez pomoci pevných tvarů, živoucí jen tancem nezměrného množství okřídleného hmyzu. Tímto slabounce prosvětleným přišším nenuceně kráčela Tess.

Že je dnes trh i pouť, zjistila teprve po příchodu do městečka, když už se stmívalo. Se svými skromnými nákupy byla brzy hotova a pak se jako obvykle začala shánět po chalupnících z Trantridge.

Ze začátku nemohla nikoho najít, ale pak se dověděla, že většina jich šla do „malé soukromé tančírny“, jak tomu říkali, v domě člověka, který byl v obchodním styku s jejich statkem a vykupoval seno a rašelinu. Bydlil v zapadlém zákoutí daleko stranou, a když k němu Tess hledala cestu, padl její pohled náhle na pana D'Urbervilla, který stál na rohu.

„Ale – krasavice moje! Vy tady, a tak pozdě?“

Řekla mu, že jen čeká na známé, s nimiž půjde domů.

„Ještě se uvidíme,“ volal za ní, když scházela postranní uličkou.

Když se blížila k domu obchodníka senem, ozvalo se odněkud z okolí vyhrávání; ale tanec neslyšela, což bylo podivné v těchto končinách, kde dupání obvykle přehlušovalo hudbu. Přední vchod byl otevřený, a pokud to večerní stíny dovolovaly, nahlédla Tess domem až dozadu do zahrady; když se na její klepání nikdo neozval, prošla budovou a po pěšině se vydala k hospodářskému stavení, odkud zněla hudba.

Byla to stavba bez oken, sloužící jako skladiště, a z otevřených dveří se do šera řinula žlutavě zářící mlžina, již Tess v první chvíli považovala za prosvětlený kouř. Když se však přiblížila, zjistila, že je to mračno prachu, za nímž v hospodářské budově hoří svíčky; jejich plamínky, zavalené mhou, vyznačovaly obrys vchodu až daleko do temna zahrady.

Došla ke dveřím, nahlédla a viděla nezřetelné postavy, míhající se sem a tam podle figur tance; dupání nebylo slyšet proto, že jim nohy až po kotníky zapadaly do prachu – přesněji řečeno do prašného smetí po skladování rašeliny a jiného zboží, jež se divokým pohybem tance zvířilo a proměnilo v mlhovinu, která zaplňovala prostor. V těchto rozvířených zatuchlých pozůstatcích po rašelině a seně, jež se smísily s výpary a tělesným teplem tanečníků a vytvořily tak jakýsi rostlinno-lidský pel, vyhrávaly přidušené skřipky jen slabounce, v příkrém rozporu s rázností, s jakou vydupávali rytmus tanečníci. Tanec dráždil ke kašli a kašel k smíchu. Z roztočených dvojic se dalo zahlédnout jen to, co se zrovna octlo v troše světla – dvojice se v neprůhledném šeru měnily v satyry svírající nymfy, v množství Panů, křepčících s množstvím Syrinx; připomínaly Lotis, jež se znovu a znovu pokouší uniknout Priapovi a nikdy se jí to nezdaří.

Tu a tam se některá dvojice vyšla ke dveřím nadýchat vzduchu, a když jejich tváře vystoupily z mlhy, byli z polobohů najednou starší známí z Tessina nejbližšího sousedství. Dvě tři krátké hodinky, a taková bláznivá proměna celého Trantridge!

Někteří ze zástupu Silénů seděli u stěny na lavicích nebo na balících slisovaného sena, a jeden Tess poznal.

„Děvčatům se nezdá slušné jít tancovat do Kosatce,“ vysvětloval. „Nechtějí, aby kdekdo viděl, kdo je jejich miláček. A kromě toho tam někdy zavírají, zrovna když se holky baví nejlíp. Tak jsme šli sem a pro pití si posíláme.“

„Ale kdy půjde někdo z vás domů?“ zeptala se Tess trochu úzkostně.

„Hned – za chvíli. Tohle je předposlední tanec.“

Čekala. Dupák skončil a někteří ze společnosti by už byli rádi šli. Jenže jiným se nechtělo a řadili se k dalšímu tanci. Tenhle bude už určitě poslední, myslela si Tess. Ale navázal na něj ještě jeden. Začala být neklidná a netrpělivá, ovšem když už čekala tak dlouho, musí čekat dál, neboť teď po pouti se na cestách vyskytovali různí pochybní lidé, kteří by mohli mít špatné úmysly; a přestože se nelekala běžných nebezpečí, bála se nečekaného ohrožení. Blíže Marlottu by takový strach neměla.

„Ale nebuď tak nedočkavá, dušinko,“ vytýkal jí mezi záchvaty kašle mladý muž se zpoceným obličejem a se slaměným kloboukem tak posunutým do týla, že se mu jeho střecha bělala kolem hlavy jako svatozář. „Co spěcháš? Zítra je zaplatpámbu neděle a můžem prospat i mši. No tak, skočíš si se mnou?“

Proti tanci nic neměla, ovšem tady tančit odmítala. Víření bylo čím dál vášnivější; houslisté za prozářeným sloupcem prachu tu a tam zpestřili melodii tím, že táhli smyčcem až za kobyilkou nebo jej na strunách převrátili. To však nijak nevadilo; supějící postavy křepčily dál.

Pokud se shodovali s dosavadním partnerem, už se ve dvojicích nestřídali. Hledat si nového tanečníka či tanečnici prostě znamenalo, že jeden či druhý z páru dosud není se svou volbou spokojený, a touto dobou spolu už dávno tančily dvojice, které si navzájem vyhovovaly. Nastal už čas, kdy se dostavuje extáze a opojení, v němž citové rozpoložení každého jako by zaplňovalo celý vesmír, a jen zásah zvenčí dokáže člověka vytrhnout z kruhu, v němž se mu tak blaze víří.

Náhle to na zemi dutě zadunělo; jedna dvojice upadla a zůstala ležet. Další dvojice se nestačila zastavit v pohybu a skulila se přes

překážku. Kolem klubka těl, z nichž bylo vidět jen zmítající se nohy a ruce, se v mlžině místnosti zvedlo ještě hustší mračno prachu.

„Teda za tohle si to schytáš, chlape, jen co dojdeš domů!“ zavřískl z hromady lidských těl ženský hlas; patřil nešťastné partnerce muže, který svou nešikovností způsobil tuto pohromu. Byla to jeho novopečená manželka, a dokud mezi dvojicemi trvalo nějaké citové pouto, nebyly podobné výlevy v Trantridgi žádnou vzácností; a vlastně nebyly vzácností ani později, protože zabraňovaly, aby se z jednotlivých lidí, kteří spolu mohli žít v hřejivém porozumění, stali samotářští podivíni.

K chechtotu v místnosti se připojil hlasitý smích, který se ozval ze tmy zahrady za Tessinými zády. Otočila se a spatřila rudý oharek doutníku; osaměle tam stál Alek D'Urberville. Pokynul jí a ona se k němu zdráhavě přiblížila.

„Tak co, krasavice moje, co tu děláte?“

Byla po dlouhém dni a po cestě tak unavena, že se mu svěřila se svým trápením – čeká tu na ostatní už od té doby, co se spolu viděli, protože se bojí jít v noci sama po silnici. „Ale oni zdá se nepůjdou nikdy, opravdu už na ně asi čekat nebudu.“

„Samozřejmě nečekejte. Jsem tu dnes jenom na koni – ale pojďme ke Kosatci a já najmu kočárek a odvezu vás domů.“

Tess to zalichotilo, ovšem nikdy se zcela nezbavila své počáteční nedůvěry k Alekovi, a přestože se dělníci neměli k odchodu, bylo jí milejší jít domů pěšky až s nimi. Odpověděla D'Urbervilleovi, že je mu velice vděčna, že ho však nebude obtěžovat. „Slíbila jsem, že na ně počkám, a oni se mnou počítají.“

„Prosím, slečno samostatná. Jak je libo... Nemám tedy proč spěchat... Můj bože, ti tu ale mají prachu!“

Nezvstoupil do světla, někteří ho však zahlédli, nechali kvůli němu na chvíli tance a uvědomili si, jak čas utíká. Když si zapálil vyhaslý doutník a odešel, začali se Trantridgeští vydělovat z ostatních, kteří

sem přišli z jiných statků, a chystali se k hromadnému odchodu. Posbírali rance a košíky a o půl hodiny později, když zvonkohra na věži odbila čtvrt na dvanáct, se už trousili úvozem, který vedl přes kopec k jejich domovům.

Čekala je cesta tři míle po suché bílé silnici, jež byla dnes za měsíčního světla ještě bělejší.

Tess kráčela ve skupině tu s tou, tu s onou dívkou a záhy si všimla, že někteří muži, kteří si dopřáli přes míru, ve svěžím nočním vzduchu vrávorají a motají se; některé méně dbalé ženy šly také tak – třeba černošlá čertice Kar Darchová, jíž se říkalo Zelená královna a jež donedávna byla oblíbenkyní Aleka D'Urbervilla, její sestra Nancy, přezdívaná Kulová královna, a ta mladá žena, co prve už upadla. Ale jakkoli se každému střízlivému oku jevíli jako nejzuboženější pozemšťané, sami měli o sobě úplně jiné představy. Šli po cestě s pocitem, že se vznášejí v jakémsi nadlehčujícím fluidu, plni zvláštních a hlubokých myšlenek, že spolu s okolní přírodou splývají v živoucí celek, jehož všechny součásti se harmonicky a radostně prolínají. Připadali si majestátní jako měsíc a hvězdy ve výšinách a měsíc i hvězdy byly právě tak zářivé jako oni.

Tess však měla za sebou v tomto směru tak bolestné zkušenosti z domova, že když zjistila, v jakém jsou stavu, pokazilo jí to radost, již začínala mít z cesty v měsíčním světle. Přesto však z důvodů, o nichž jsme mluvili, zůstávala se skupinou.

Po silnici šli roztroušeně, teď však museli projít polní brankou, a protože prvnímú dělalo potíže ji otevřít, shromáždili se u ní všichni.

Tím prvním poutníkem byla Kar, Zelená královna, která nesla proutěný košík s matčiny nákupy a s vlastními látkami i zásobami na příští týden. Košík byl velký a těžký, a aby se jí lépe nesl, postavila si ho Kar na hlavu, kde se nebezpečně kymácel, a šla s rukama v bok.

„Jé – co to máš na zádech, Kar Darchová,“ zvolala náhle jedna žena ze skupiny.

Všichni se podívali na Kar. Měla na sobě lehké šaty z bavlněného kartounu a od týlu se jí táhlo až pod pás cosi jako čínský cop.

„To se jí rozpustily vlasy,“ řekla jiná.

Ne, nebyly to vlasy, byl to temně černý proud čehosi, co vytékalo z košíku a co se v chladných tichých paprscích měsíce lesklo jako slizký had.

„To je sirup,“ zjistila další žena.

Byl to sirup. Chudinka stará Kařina babička si na tuto sladkost potrpěla. Medu měla z vlastních úlů habaděj, její duše však toužila po sirupu a Kar ji chtěla překvapit dárkem. Snědá dívka rychle sundala košík a zjistila, že v něm nádoba se sirupem praskla.

Při nevšední podívané na Kařina záda se zatím všichni rozesmáli, a to popudilo Zelenou královnu tak, že se té ohavnosti snažila rychle zbavit jakýmkoli způsobem a bez pomoci posměváčků. Rozčileně se rozběhla na pole, přes které se chystali přejít, vrhla se na záda do trávy a začala si stírat sirup ze šatů, jak se dalo, vleže se protahovala na porostu a odstrkovala se po něm lokty.

Smích byl čím dál hlasitější; všichni se, celí zesláblí jeho výbuchy při pohledu na Kar, opírali o vrátka, chytali se sloupků, usedali na přičle plotu. Naše hrdinka, jež se dosud držela stranou, se v této bouřlivé chvíli už neubráníla a přidala se k ostatním.

To bylo neštěstí – v nejednom směru. Jen Zelená královna zaslechla mezi smíchem ostatních dělníků Tessin jasnější, zvučnější hlas, vyvolal v ní dávno doutnající pocit rivality záchvat nepřítetné zuřivosti. Vyskočila a rozběhla se proti té, kterou nenáviděla.

„Jak se vůbec opovažuješ se mi vysmívat, ty – ty slečinko!“ ječela na ni.

„Copak jsem to mohla vydržet, když se smáli ostatní?“ omlouvala se Tess a ještě se uchichtávala.

„Ty si teďka myslíš, že jsi víc než my, protože Mu zrovna děláš první milostnici! Ale jen si nemysli, dámo, jen si nemysli! Taková jako ty mi nesahá ani po paty! Jen se podívej – takhle na tebe!“

K Tessině hrůze začala ze sebe černá královna strhávat živůtek – zbavovala se ho ráda i proto, že byl tak směšně umazaný –, až obnažila plnou šíji, ramena, paže, jež při zaoblenosti dokonale rostlé venkovské dívky oslňovaly v měsíčním světle jasem a krásou jako Praxitelovo dílo. Sevřela pěsti a vyrazila proti Tess.

„Ne, ne, já se prát nebudu,“ couvla Tess, „a kdybych byla věděla, že jsi taková, nebyla bych si zadala, chodit s takovýmihle poběhlicemi!“

Za tato příliš obecně útočná slova se na nešťastnou hlavu upřímné Tess snesla lavina nadávek ze všech stran, zvláště od Kulové královny, jež měla před časem k D'Urbervillovi právě takový vztah, z jakého později podezírali Kar, a proto se spojila se sestrou proti společné sokyni. Několik dalších žen se k nim přidalo s rozhořčením, jaké by žádná z nich nebyla tak prudce projevila, nebýt povznesené nálady uplynulého večera. Jejich manželé a milenci se snažili zjednat klid a zastali se Tess, protože viděli, jak se jí křivdí; svou snahou však jen přilévají olej do ohně.

Tess se to velice dotklo a styděla se. Už jí nevadilo, že silnice je liduprázdná a že je tak pozdě; toužila po jediném, dostat se co nejrychleji pryč od té bandy. Věděla, že lepší z nich budou zítra litovat, že se dali tak strhnout. Všichni teď stáli na poli a Tess couvala k útěku, když tu se téměř neslyšně za rohem živého plotu, přes nějž nebylo vidět na silnici, vynořil jezdec a na skupinu shlížel Alek D'Urberville.

„Co je to tu, k čertu, za křik, lidi?“ zeptal se.

Nedalo se to ovšem rychle vysvětlit; a on po pravdě o žádné vysvětlení ani nestál. Slyšel jejich hlasy už hezký kousek odtud, a než se sem potichu přiblížil, dověděl se tolik, že mu to stačilo.

Tess stála nedaleko branky stranou ostatních. Sklonil se k ní. „Vyskočte si za mě,“ zašeptal, „a budeme na hony od těch rozvřískaných koček, než by řekl švec!“

Až se jí udělalo mdlo, jak plně si uvědomila kritičnost svého postavení. Snad v kterémkoli jiném okamžiku života by nabídku takovéto pomoci a společnosti odmítla, tak jako už odmítla několikrát; ani pouhá osamělost by ji nebyla přiměla zachovat se jinak. Vyzvání však přišlo přesně ve chvíli, kdy se strach a opovržení mohly obratem proměnit v triumfální vítězství nad těmito nepřáteli, a tak Tess jednala pudově, vylezla na branku, našlápla na D'Urbervillův nárt a vylezla za něj do sedla. Než si rozhádaní opilci stačili uvědomit, co se děje, ujížděla dvojice do šedavé dálky.

Zelená královna zapoměla na zamazaný živůtek a stála vedle Kulové královny a vrávorající mladé novomanželky – všechny tři s pohledem upřeným ve směru, kde na silnici odezněl klus koně.

„Kam to koukáte?“ zeptal se jeden muž, kterému uniklo, co se tu odehrálo.

„Ho-ho-ho!“ smála se tmavá Kar.

„Hi-hi-hi!“ smála se opilá novomanželka a přidržovala se ramene svého milujícího chotě.

„He-he-he!“ smála se matka tmavé Kar, přejela si po vouskách a suše pronesla: „Z deště pod okap!“

Pak se tyto děti přírody, jimž nedokázala ublížit ani přemíra alkoholu, vydaly k polní pěšině; jak šly, provázely je duhově třpytivé kruhy světla, které na ploše lesknoucí se rosou vytvářely měsíční paprsky kolem stínů jejich hlav. Každý z pěších viděl jen vlastní svatozář, jež ani na okamžik neopouštěla stín jeho hlavy, ať byl sebevrávoravější, přimkla se k němu, až se nakonec zdálo, že nejistota pohybu je trvalou vlastností tohoto záření, stejně jako pára dechu součástí noční mlhy; a opojnost tohoto obrazu, měsíčního světla i Přírody jako by se harmonicky prolínala s opojením z alkoholu.

Nějaký čas jela dvojice klusem beze slova a Tess, zezadu přimknutá k D'Urbervillovi, ještě vzrušeně dýchala po svém vítězství, zároveň však začínala pociťovat trochu obavy. Všimla si, že D'Urberville má dnes jiného koně, ne toho bujného, na němž někdy jezdil, a v tomto směru se tedy neděsila, přestože seděla dost vratce, i když se Aleka pevně přidržovala. Poprosila ho, aby nejel klusem, ale jenom krokem, a on jí okamžitě vyhověl.

„Provedli jsme to pěkně, že, drahá Tess!“ prohodil.

„Ano,“ souhlasila. „Myslím, že bych vám měla být velice vděčná.“

„A jste?“

Neodpověděla.

„Tess, proč nikdy nechcete, abych vás políbil?“

„Protože – asi protože vás nemiluju.“

„A jste si tím docela jista?“

„Někdy se na vás zlobím.“

„Ach, toho jsem se trochu bál.“ Alek však jí upřímnost nezazlival. Věděl, že cokoli je lepší nežli chlad. „A proč mi to neřeknete, když vás rozzlobím?“

„Však dobře víte proč. Protože jsem tady bezmocná.“

„Ale neurážel jsem vás tím, že jsem se vám dvořil?“

„Někdy ano.“

„Kolikrát?“

„Víte to zrovna tak jako já – mnohokrát.“

„Pokaždé, kdy jsem se o to pokoušel?“

Mlčela; a kůň zvolna procházel dlouhý úsek cesty, až se lehká světélkující mlha, která ležela od večera v dolinách, rozestřela všude

a pohltila je. Jako by v sobě zadržovala měsíční světlo, jež v ní zářilo pronikavěji než v čistém vzduchu. Snad proto, nebo z nepozornosti, nebo také z ospalosti Tess nezapozorovala, že už dávno minuli místo, kde od silnice odbočuje úvoz, a že její průvodce nemíří do Trantridge.

Byla nevýslovně unavena. Ten týden vstávala denně v pět hodin, od rána do večera byla na nohou, dnes večer ušla navíc tři míle do Chaseboroughu, po tři hodiny čekala na sousedy a ve snaze přimět je k odchodu se ani nenajedla ani nenapila; asi měli se pak vracela domů pěšky, prožila rozčilení z hádky, a teď se při jejich pomalé jízdě blížilo k jedné hodině. Jenom na okamžik ji však přemohl opravdový spánek, a tu jí hlava lehce poklesla na Alekovo rameno.

D'Urberville zastavil koně, vysmekl nohy z třmenů, pootočil se na sedle a objal ji kolem pasu, aby ji podepřel.

Okamžitě se začala bránit a v jednom z těch náhlých popudů, k nimž měla sklon, ho od sebe trochu odstrčila. V tak vratké poloze málem ztratil rovnováhu a nespádl jen díky tomu, že kůň při vši své síle byl naštěstí nejkolidnější ze všech, na nichž jezdil.

„To je ale šeredný nevděk,“ řekl. „Nechtěl jsem vám ublížit – jen vás přidržet, abyste nespadla.“

Podezíravě zaváhala, a teprve když usoudila, že to koneckonců může být pravda, umírnila se a řekla velice pokorně: „Odpusťte mi, pane D'Urberville.“

„Nic vám nebudu odpouštět, dokud nevidím, že mi trochu důvěřujete. Můj bože,“ vybuchl, „kdo jsem, že mě taková holčička jako vy může tak odmítat! Už skoro tři nekonečné měsíce si zahráváte s mými city, unikáte mi a odstrkujete mě! Už toho mám dost!“

„Zítřka od vás odejdu, pane D'Urberville.“

„Ne, zítřka ode mne neodejdete! Ptám se vás znovu, dokážete mi svou důvěru tím, že dovolíte, abych vás objal? Pojd'te, jen mezi námi dvěma, nikdo tu není. Vždyť se dobře známe, a vy víte, že vás miluji

a že jste pro mě ta nejkrásnější dívka na světě, a to taky jste! Což se k vám nesmím chovat jako člověk, který vás miluje?“

Zprudka se nadechla jako k námitce, nepokojně se pohnula v sedle, zahleděla se do dálky a zašeptala: „Já nevím – já bych chtěla – jak mohu říci ano nebo ne, když –“

Vyřešil to tím, že ji objal, jak toužil, a Tess se už nebránila. Tak se zvolna kolébali, až ji náhle napadlo, že už jedou nekonečně dlouho – mnohem déle, než obvykle trvá krátká cesta z Chaseboroughu, i když se jde takto pomalu, a že nejsou na tvrdé cestě, ale na jakési pěšině.

„Bože – kde to jsme?“ zvolala.

„Jedeme lesem.“

„Lesem – jakým lesem? Opravdu jsme úplně sjeli z cesty?“

„To je Obora – nejstarší les Anglie. Je krásná noc, proč bychom si trochu neprodloužili vyjížďku?“

„Jak můžete jednat tak záludně!“ zvolala Tess napůl s úsměvem a napůl vážně znepokojená a uvolňovala se z jeho objetí tím způsobem, že mu odtahovala prst po prstu, třebaže se vystavovala nebezpečí, že sklouzne. „Zrovna když jsem vám začala tak důvěřovat a dovolila vám, co jste chtěl, protože jsem si myslela, že jsem vám tím odstrčením ukřivdila! Prosím vás, nechte mě sestoupit a jít domů.“

„Nemůžete jít domů, má milá, a nemohla byste jít, ani kdyby bylo jasno. Jsme kolik mil od Trantridge, když už to chcete vědět, a v téhle padající mlze byste tu hodiny bloudila mezi stromy.“

„Tak ať,“ dožadovala se. „Sundejte mě, prosím vás. Je mi jedno, kde jsme, jen mě pusťte, pane D’Urberville, prosím vás!“

„Dobře, tak já vás pustím – ale pod jednou podmínkou. Když jsem vás zavezl do takových ztracených končin, považuji za svou povinnost vás také bezpečně dopravit domů, myslíte si o tom, co chcete. Je naprosto vyloučeno, že byste se dostala do Trantridge bez něčí pomoci. Abych řekl pravdu, má milá, v takovéhle mlze je

těžko se vyznat a já ani sám přesně nevím, kde jsme. Když mi teď slíbíte, že počkáte u koně, než se tu mezi těmi křovisky proderu k nějaké cestě nebo domu a zjistím, kde jsme, rád vás tu nechám. Až se vrátím, řeknu vám směr, a budete-li trvat na svém, že chcete jít pěšky, dobře, nebo můžete jet se mnou – jak budete chtít.“

Souhlasila s jeho návrhem a sklouzla z koně, i když bez letmého políbení ji nepropustil. On seskočil na druhou stranu.

„Koně asi budu muset držet, že?“ zeptala se.

„Ale ne, není třeba,“ odpověděl Alek a popleskal těžce oddychující zvíře. „Má toho za dnešní noc už dost.“

Stočil koně hlavou ke křovinám, zasmykl uzdu za větev a upravil Tess ve vysoké vrstvě spadalého listí jakýsi důlek či hnízdečko.

„Tak, a tady seďte,“ řekl. „Listí ještě nezvlhlo. Občas se ohlédněte po koni – to bude úplně stačit.“

Ušel několik kroků, ale ještě se vrátil a řekl: „Mimochodem, Tess, váš otec dnes dostal nového tažného koně. Někdo mu ho dal.“

„Někdo? Vy!“

D’Urberville přisvědčil.

„Bože, to je od vás hezké,“ zvolala s trapným, nepříjemným pocitem, že mu musí děkovat právě v této chvíli.

„A děti mají nějaké hračky.“

„Nevěděla jsem – nevěděla jsem, že jim něco posíláte,“ zašeptala s dojetím. „A skoro by mi bylo milejší, kdybyste to nebyl dělal – ano, bylo by mi to milejší!“

„Proč, má milá?“

„Tak – nevím, co mám teď dělat.“

„Tessy – pořád ještě mě nemilujete ani trošičku?“

„Jsem vám vděčná,“ přiznávala zdráhavě, „ale asi vás nemiluju –“ Při náhlém uvědomění, že ke všem těm darům ho podnítila vášnivá láska k ní, se tak rozrušila, že se jí do očí vedrala napřed jedna, pak druhá slza, až se Tess rozplakala naplno.

„Neplačte, moje milá, drahá! A teď tu pěkně sedte a čekejte, až se vrátím.“

Povolně se usadila do listí, které jí připravil, a trochu se chvěla.

„Je vám zima?“ zeptal se.

„Ani ne – jen trochu.“

Dotkl se jí a jeho prsty jako by sáhly do chomáče peří. „To na sobě nemáte než ten nadýchaný mušelín – jak to?“

„Jsou to moje nejhezčí letní šaty. Když jsem vycházela, bylo velké horko, a nevěděla jsem, že pojedu na koni a že bude noc.“

„A v září se noci tak ochlazují. Počkejte.“

Svlékl lehký plášť, který měl na sobě, a něžně jej přes ni přehodil. „Tak – hned vám bude tepleji,“ pokračoval. „A teď si tu, má krásná, odpočiňte, za chvíli budu zpátky.“

Zapnul jí knoflíky pláště u krku a zmizel v pavučinách mlhy, jež se podobala závojem splývajícím mezi stromy. Poslouchala, jak mu při sestupování po vedlejších svahu praskají pod nohama větvičky; praskání sláblo, až znělo jako hopkování ptáka, a nakonec nebylo slyšet nic. Měsíc zapadal a bledé světlo ustupovalo, a Tess zasněnou v listí, kde ji zanechal, nebylo už ani vidět.

Alek D'Urberville zatím rychle vylézal do stráně, protože si doopravdy potřeboval ujasnit, v kterých končinách Obory jsou. Jel přes hodinu úplně nazdařbůh, odbočoval na každém rozcestí, které se naskytlo, jen aby prodloužil chvíle v její společnosti, a věnoval Tess ozářené měsícem mnohem více pozornosti než čemukoli na cestě. Protože si unavený kůň potřeboval trochu odpočinout, příliš se zjišťováním krajiny nespěchal. Když se přes kopec dostal do přílehlého údolí, octl se u živého plotu silnice, kterou poznal, a tím byla vyřešena otázka, kde vlastně jsou. D'Urberville se obrátil k návratu; zatím však už měsíc zašel a Oboru, zavalenou mlhou, pohltila úplná tma, přestože se už blížilo jitro. Musil postupovat s předpaženými rukama, aby nenarážel na větve, a dlouho se mu nedařilo najít místo,

odkud vyšel. Bloudil nahoru dolů, sem a tam, až nakonec zaslechl v těsné blízkosti pohyb koně; a noha se mu nečekaně zamotala do rukávu kabátu.

„Tess!“ řekl D'Urberville.

Žádná odpověď. Tma byla tak hluboká, že neviděl než bledou mlhovinu pod sebou – postavu v bílém mušelínu, již opustil na spadlém listí. Vše ostatní byla samá čern. D'Urberville se sehnul; slyšel tiché, pravidelné oddychování. Poklekl a skláněl se, až na obličej ucítil její teplý dech, a v tom okamžiku se jeho tvář přitiskla k její. Tvrdě spala a na řasách se jí zachytily krůpěje slz.

Všude kolem panovalo temno a ticho. Nad nimi se tyčily pravěké tisy a duby Obory, na nichž ve svých hnízdech užívalo poslední chvílky spánku drobné ptactvo; kolem nich pokradmu hopkovali králíci a zajíci. Kde však, mohl by se někdo zeptat, byl Tessin anděl strážný? Kde byla Prozřetelnost, jíž ve své prostotě důvěřovala? Možná že stejně jako onen bůh, o němž vypráví ironický Thesbita, s někým rozmlouvala, někoho sledovala nebo trávila čas na cestách či spala a nebyla k probuzení.

Proč měla být tato krásná ženská tkáň, hebká jako vlákno babího léta a dosud opravdu běloskvoucí jako sníh, poznamenána takovou krutostí, jakou jí bylo souzeno přijmout? Už po tisíciletí jsou analytíci filozofové našemu smyslu pro spravedlnost dlužni odpověď, proč si často tímto způsobem hrubší podrobuje jemnějšího, nepravý muž ženu, nepravá žena muže.

Snad by bylo možno připustit, že toto neštěstí bylo jakousi odplatou. Když se předkové Tess z D'Urbervilleů v brněních sebevědomě vraceli domů z bitev, nepochybně mnozí zacházeli s venkovskými děvčaty své doby stejně nebo ještě bezohledněji. Ale přestože mravní princip, že děti mají pykat za hříchy otců, snad vyhovuje božstvům, každý lidsky smýšlející člověk jím pohrdá; a proto jej nemůžeme přijmout jako ospravedlnění.

Prostě „mělo se to stát“, jak si Tessini vlastní lidé v oněch končinách mezi sebou bez omrzení fatalisticky opakují. To je na tom nejsmutnější. Nezměrná společenská propast měla naši hrdinku od této chvíle dělit od jejího dřívějšího já, jež vykročilo ze dveří rodné chalupy, aby zkusilo štěstí v drůbežárně v Trantridgi.

DRUHÝ DÍL

Žena